

dubitare. Sed Christus secundum aliquam scientiam nescivit omnia, ut supra dist. xiv. quæst. 1. art. 3. dictum est. Ergo secundum illam potuit dubitare.

3. Præterea. Ubi est timor, ibi est dubitatio. Sed in Christo fuit verus timor, ut supra dictum est dist. xv. quæst. 11. art. 2. Ergo in Christo fuit dubitatio.

4. Si dicatur, quod dubitabat secundum sensualitatem, & non secundum rationem; contra. Sensualitas sequitur apprehensionem sensitivæ partis. Sed futurum periculum, de quo erat passio, non præciebat sensus. Ergo sensualitas de ipso non dubitabat, sed ratio.

5. Si dicatur, quod sensualitas dubitabat ex apprehensione rationis, vel ex scientia Deitatis; contra. Christus non præcivit magis tunc sibi futuram passionem quam à principio. Sed à principio sensualitas in ipso non trepidabat. Ergo nec tunc.

Sed contra. Dubitare est ignorantis. Sed in Christo non fuit ignorantia, sicut supra dictum est. Ergo nec dubitatio.

Præterea. Dubitatio ligat rationem, ne possit procedere, sicut dicitur in III. Metaph. text. 1. Sed in Christo non fuit ratio ligata. Ergo non fuit in ipso dubitatio rationis.

Præterea. Ubi est summa securitas, ibi non est aliqua dubitatio. Sed in Christo fuit summa securitas. Psal. xvi. 3. *Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.* Ergo in ipso non fuit dubitatio.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod dubitatio dupliciter dicitur. Primo enim & principaliter significat motum rationis supra utraque parte contradictionis cum formidine determinandi. Iterum secundo translaturum fuit hoc nomen ad significandum formidinem affectus in aggreddendo, vel sustinendo aliquod terribile. Primo autem modo dicta dubitatio contingit ex defectu medii sufficientis ad veritatem inveniendam; & ideo contingit ex defectu scientiæ: & propter hoc in Christo non fuit. Secundo autem modo dicta contingit ex infirmitate ejus quod læsivum imminens evadendi facultatem non videt. Et quia Christus habebat infirmitatem in carne, ut supra dictum est, & læsivum mortis imminens, sensualitas trepidabat; ideo erat talis dubitatio in Christo quantum ad sensualitatem, quamvis esset summa securitas quantum ad rationem, quæ auxilium divinum imminere videbat, quod sensualitas apprehendere non poterat.

Ad primum ergo dicendum, quod Ambrosius loquitur quantum ad sensualitatis timorem; quem

DISTINCTIO XVIII.

Si Christus meruerit sibi, & nobis; & quid sibi, & quid nobis.

DE merito etiam Christi præmittendum non est, de quo (3) quidam dicere solent, quod non sibi, sed membris tantum meruerit. Meruit quidem membris redemptionem à diabolo, à peccato, à pena, & regni resurrectionem, ut, amota ignea romphæa, liber pateret introitus; sed & sibi meruit impassibilitatis, & immortalitatis gloriam secundum carnem, sicut ait Apostolus, Phil. 11. 8. „Christus factus est pro nobis, bis obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus illum exaltavit, & dedit illi nomen quod est super omne nomen.“ Aperte dicit Apostolus, Christum propterea exaltatum per im-

(1) Al. plus effectus. (2) Al. modicum gessit dubitationis. (3) Al. quidem.

dum ostendit, videbatur hominibus dubitare etiam quantum ad rationem.

Ad secundum dicendum, quod non omnis nescientia dubitationem causat, sed quando aliquis rationem ejus quod quærit, & de quo contraria apparent, videre non potest: & ideo in Christo non fuit talis dubitatio.

Ad tertium dicendum, quod dubitatio prout pro timore ponitur, in Christo fuit quantum ad sensualitatem.

Ad quartum dicendum, quod sensualitas moveretur etiam ex his quæ ratio apprehendit: quia formatur formæ particulares in imaginatione, ex quibus sensualitas nata est moveri.

Ad quintum dicendum, quod quamvis mors à principio conceptionis esset prævisa, non tamen prævidebatur ut imminens: & ideo dubitationem non faciebat, sed solum quando jam imminerebat.

Alia concedimus: quia procedunt de rationis dubitatione.

EXPOSITIO TEXTUS.

Nima per aurem audit; id est, est principium audiendi homini per aurem.

Sicut in viris sanctis fuit. Videtur quod magis fuit in impiis, quia seipsum interficiunt suorum peccatorum pondere afflicti, ut dicitur in IX. Ethic. cap. v. Dicendum, quod (1) pius affectus honorum refugit mortem, similiter voluntas rationis ut natura; sed voluntas rationis ut ratio quandoque appetit mortem; & hoc dupliciter: vel propter amorem future vitæ, & hoc est in sanctis; vel propter remorsum læsæ conscientiæ, & hoc fit in peccatoribus.

Pius mentis affectus quo vellet mori. Contra II. Corinth. v. 4. *Nolumus expoliari, sed supervestiri.* Dicendum, quod (1) pius affectus honorum refugit vestitum corporis quantum ad corruptionem, sed amat quantum ad naturam. Vel dicendum, quod non vult expoliari propter se, sed ut cum Christo sit; cum quo si esse posset non expoliatus, sed supervestitus, melius vellet.

Sed quia (2) modum gessit dubitantis. Contra est quod supra dixit Augustinus dist. xv. quia eadem ratione omnia quæ de Christo dicuntur, non fuerunt vera. Dicendum, quod erat vera dubitatio quantum ad sensualitatem quæ faciebat apparere dubitationem in ratione, in qua dubitatio non erat.

Intende, lector, his verbis pia diligentia. Verba Hilarii sunt exponenda secundum quod ratio pro se, non pro sensualitate proponebat: sic enim non pro se, sed pro suis orabat. Secundum autem quod pro sensualitate proponebat, sic orabat pro se, ut jam dictum est.

passibilitatis gloriam, quia est humiliatus per passionis obedientiam. Humilitas ergo passionis, meritum fuit fuit exaltationis, & exaltatio præmium humilitatis. Unde Augustinus exponens præmissum capitulum, ait super Joan. tract. civ. „Ut Christus resurrectione clarificaretur, prius humiliatus est passione. Humilitas, claritatis est meritum, claritas humilitatis est præmium. Sed hoc totum factum est in forma servi: in forma enim Dei semper fuit, & erit claritas.“ Item Ambrosius (Ambrosiaster) idem capitulum tractans ait: „Quid, & quantum humilitas mereatur, hic ostenditur.“ His testimoniis evidens fit quod Christus per humilitatem, & obedientiam passionis meruit clarificationem corporis; nec id solum, sed impassibilitatem etiam animæ. Anima enim ipsius ante mortem erat passibilis, sicut caro mortalis; sed post mortem merito humilitatis & animæ impassibilis facta est, & caro immortalis. Utrum autem anima facta sit impassibilis, quando caro facta est immortalis, scilicet ipso resurrectionis momento, de auctoritate nobis certum non est; sed vel mox post carnis separationem anima impassibilitate donata est, aut in resurrectione quando caro re-floruit.

Quod à conceptu meruit Christus sibi hoc quod meruit per passionem.

NEC solum meruit Christus quando Patri obediens crucem subiit, sed etiam ab ipsa conceptione, ex quo homo factus est, per charitatem, & justitiam, & alias virtutes, in quarum plenitudine fuit secundum hominem conditus, sibi tantum meruit, quantum post per martyrii tolerantiam. Tanta enim plenitudo spiritualium charismatum in eo fuit quod in eis proficere non potuit. Et ideo melior ipsius anima fieri non potuit, quam ab initio suæ conditionis exiit, quia proficere in meritis non valuit. Unde Gregorius, hom. vii. supra Ezech. ait: „Non habuit omnino Christus (1) juxta animæ meritum quod potuisset proficere. In membris autem, quæ nos sumus, quotidie proficit.“ Non ergo plus meruit sibi per crucis patibulum quam à conceptione meruit per gratiam virtutum. Non igitur profecit secundum animæ meritum quantum ad virtutem meriti; profecit tamen quantum ad numerum meritorum. Plura enim habuit merita in passione quam in conceptione; sed majoris virtutis non exiterunt in merendo plura quam ante fuerant pauciora. Meruit ergo à conceptione non modo gloriam impassibilitatis, & immortalitatis corporis, sed etiam impassibilitatem animæ. Per quid? Per obedientiam, & voluntatem perfectam: quam non tunc primum habuit, nec majorem cum pati cæpit, & mori. Obediens enim perfecte, & bonus exiit secundum hominem, ex quo fuit homo. Habuit igitur anima illa aliquid bonum in se post mortem quod non habuit ante. Num igitur melior, & beator fuit quam ante? Absit quod melior fuerit, quia non sanctior, nec gratia cumulatio: nec etiam beator fuit in Dei contemplatione, in quo præcipue beatitudo consistit. Potest tamen dici in hoc fuisse beator, quia ab omni miseria immunis: ex quo nequit inferri simpliciter quod beator fuerit.

De eo quod scriptum est (Philip. 11. 9.) Donavit illi nomen quod est super omne nomen.

NEC tantum gloriam impassibilitatis, & immortalitatis meruit, sed etiam donari sibi nomen quod est super omne nomen, scilicet honorificentiam quod vocatur Deus. Hoc tamen nomen ante mortem habuit. Habuit enim hoc nomen Dei Filius, in quantum Deus est ab æterno per naturam; in quantum vero est homo factus, habuit ex tempore per gratiam. Verum Augustinus dicit, Lib. II. contra Maxim. cap. 11. & Lib. III. cap. 11. homini donatum esse illud nomen, non Deo: quia illud nomen habuit cum in forma Dei erat tantum. Sed cum dicitur: „Propter quod Deus illum exaltavit, & dedit illi nomen quod est super omne nomen;“ satis apparet propter quod exaltaverit, scilicet propter obedientiam; & in qua forma exaltatus sit. In qua enim forma crucifixus est, in ea exaltatus est, & in ea donatum est ei nomen, ut cum ipsa forma servi (2) nominetur unigenitus Filius Dei. Hoc illi donatum est ut homini quod jam habebat idem ipse Deus. Hoc igitur per gratiam accepit, ut ipse ens homo, vel subsistens in forma servi, id est in anima, & in carne, nominetur, & sit Deus. Sed numquid hoc meruit? Supra enim dictum est, quia hoc tantum bonum homo ille non meruit. Quomodo ergo hic dicitur: Propter obedientiam donatum est ei hoc nomen? Secundum tropum illum in Scriptura creberrimum hoc accipiendum est, quo dicitur res fieri quando innotescit. Post resurrectionem vero, quod ante erat, in evidenti positum est, ut scirent homines, & demones. Manifestationem ergo illius nominis donavit ei Deus post resurrectionem; sed illam meruit per obedientiam passionis, qui eo quod obedivit patiendo, exaltatus est resurgendo: & per hoc manifestatum est nomen. Hoc eodem tropo Dominus usus est etiam post resurrectionem, dicens, Matth. ult. 18. „Donata est mihi omnis potestas in celo & in terra:“ non quod tunc primo acceperit; sed quam ante habebat, tunc manifestata est potestas. Cæterum Ambrosius (Ambrosiaster) dicit, Philip. 11. nomen illud donatum esse Deo, non homini: & videtur secundum verborum superficiem oppositum Augustino; sed intelligentia non obviat, licet diversum sapiat. Nam Ambrosius de naturali donatione id dictum intelligit, quæ æternaliter Pater generando dedit Filio nomen quod est super omne nomen, scilicet esse Deum per naturam, quia genuit ab æterno Filium plenum, & sibi æqualem Deum; quod tamen nomen Apostolus propter passionis obedientiam Christo donatum dicit. Sed præmisso locutionis modo accipiendum est.

Si Christus sine omni merito illa habere potuit.

SI vero quæritur, utrum Christus illam immortalitatis, & impassibilitatis gloriam, & nominis (3) Dei manifestationem sine omni merito habere potuerit; sane dici potest, quia humanam naturam ita gloriosam suscipere potuit sicut in resurrectione exiit, nomenque suum etiam aliter hominibus manifestare potuit; sed homo passibilis esse non potuit sicut fuit, & ad illam gloriam sine merito pervenire. Potuit quidem per-

(1) Nicolai juxta virtutem, vel meritum animæ. (2) Nicolai; nominatur, intelligatur unigenitus &c. (3) Forte sui, ut habet Nicolai.

venire ad illam sine merito passionis, quia potuit, consumpta mortalitate, immortalitatis gloria vestiri; sed non sine merito justitiæ, & charitatis, aliarumque virtutum. Non enim Christus homo esse potuit in quo plenitudo virtutum, & gratiæ non fuit: nec virtutes ei inesse potuerunt mortalitatis cilicio induto, quin per eas mereretur. Habens igitur has virtutes secundum hominem passibilem ac mortalem, non potuit non mereri gloriam immortalitatis. Non potuit igitur factus mortalis sine merito gloriam impassibilitatis, & immortalitatis, ac manifestationem Dei nominis consequi; potuit tamen hoc assequi sine merito passionis: quia per passionem nil sibi meruit quod non ante per virtutes sibi meruerit.

De causa mortis, & passionis Christi.

Ad quid ergo voluit pati, & mori, si ei virtutes ad merendum illa sufficiebant? Pro te, non pro se. Quomodo pro me? Ut ipsius passio, & mors tibi esset forma, & causa. Forma virtutis, & humilitatis; causa gloriæ, & libertatis: (6) forma Deo usque ad mortem obediendi; causa tuæ liberationis, ac beatitudinis. Meruit enim nobis per mortem, ac passionis tolerantiam, quod per præcedentia non meruerat, scilicet aditum paradisi, & redemptionem à peccato, à poena, & à diabolo; & per mortem ejus hæc nos adepti sumus, scilicet redemptionem, & filiorum gloriæ adoptionem. Ipse enim moriendo factus est hostia nostræ liberationis. Sed quomodo per mortem nos à diabolo, & à peccato redemit, & aditum gloriæ aperuit? Deceverat Deus in mysterio, ut ait Ambrosius (Ambrosiaster) propter primum peccatum non intromitti hominem in Paradisum, scilicet ad Dei contemplationem non admitti, nisi in homine uno tanta existeret humilitas quæ omnibus suis proficere posset, sicut in primo homine tanta (7) fuit superbia quæ omnibus suis nocuit. Non est autem inventus inter homines aliquis qui id posset implere, nisi Leo de tribu Juda, qui aperuit librum, & solvit signacula, implendo in se omnem justitiam, idest consummatissimam humilitatem, qua major esse non potest. Nam omnes alii debitores erant, & vix unicuique sua virtus sufficiebat, & humilitas. Nullus ergo eorum hostiam poterat offerre sufficientem nostræ redemptioni, vel reconciliationi. Sed Christus homo sufficiens, & perfecta fuit hostia, qui multo est amplius humiliatus amaritudinem mortis gustando, quam ille Adam superbiere per esum ligni vetiti, noxia delectatione perfruendo. Si igitur illius superbia omnium extitit ruina, ipsum de paradiso mittens foras, aliisque occultans januam; multo magis Christi humilitas, qua mortem gustavit, ingressum regni cælestis omnibus suis (impleto Dei Decreto) aperire valuit, atque decreti delere chirographum. Ut enim ait Ambrosius (Ambrosiaster) tantum fuit peccatum nostrum, ut salvari non possemus, nisi unigenitus Dei Filius pro nobis moreretur debitoribus mortis. Sed sic dignos nos fecit testamenti, & promissæ hereditatis. Quod non ita intelligendum est, quasi non alio modo salvare nos potuerit quam per mortem suam; sed quod per aliam hostiam non potuit nobis aperiri regni aditus, & fieri salus nisi per mortem unigeniti: cujus tanta fuit, ut dictum est, humilitas, & patientia, ut ejus merito pareret credentibus in eum aditus regni. Magna ergo in morte unigeniti præstita sunt nobis, ut liceat nobis redire in patriam; sicut olim in morte summi Pontificis his qui ad civitatem refugii confugerant, secure ad propria remeare licebat. Ecce aliquatenus ostensum est, qualiter per Christi mortem aditus regni sit nobis paratus.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit Magister de voluntate Christi, quæ est principium merendi, hic determinat de merito ipsius. Dividitur autem hæc pars in duas. Primo determinat de merito ipsius Christi, secundum quod ordinatur ad consecutionem boni; secundo secundum quod ordinatur ad remotionem mali, dist. XIX. ibi: *Nunc igitur queramus, quomodo per mortem ipsius à diabolo, & à peccato, & à poena redempti sumus.* Prima adhuc dividitur in duas. Primo determinat de merito Christi, secundum quod sibi aliquid meruit; secundo de merito ipsius, prout nobis meruit, ibi: *Ad quid ergo pati voluit?* Prima in duas. Primo ostendit quod sibi meruit; secundo inquit, utrum hoc sine merito habere potuisset, ibi: *Si vero queritur, utrum Christus etc.* Prima in duas. Primo ostendit quid sibi meruit in seipso; secundo quid meruit in aliis, ibi: *Nec tantum gloriam impassibilitatis, & immortalitatis meruit, sed etiam meruit donari sibi nomen quod est super omne nomen.* Prima in duas. Primo ostendit quomodo Christus sibi meruit glorificationem corporis, & impassibilitatem animæ, & corporis in instanti suæ conceptionis. Secundo ostendit quomodo hoc meruit per passionem, ibi: *Nec solum hoc meruit Christus.* Circa primum duo facit. Primo determinat veritatem; secundo movere quandam dubitationem, ibi: *Utrum autem anima sit facta impassibilis, quando caro facta est immortalis. . . de auctoritate certum nobis non est.*

(6) *Al.* forma vero Deo usque ad mortem obedientiæ, & causa tua liberationis &c. (7) *Al.* deest fuit.

Ad quid igitur voluit pati, & mori? Hic ostendit quid nobis meruit per passionem: circa quod duo facit. Primo enumerat utilitates quæ nobis ex passione Christi proveniunt; secundo prosequitur unam, quæ pertinet ad consecutionem boni, ibi: *Deceverat Deus in mysterio.*

QUÆSTIO I.

HIC queruntur sex.
Primo. Utrum in Christo sit aliqua operatio præter divinam.
Secundo. Utrum per illam potuit mereri.
Tertio. Utrum ab instanti conceptionis meruit.
Quarto. Quid sibi meruit.
Quinto. Utrum per passionem mereri potuit.
Sexto. Utrum nobis meruit apertionem januæ.

ARTICULUS I.

Utrum in Christo sit aliqua operatio præter divinam.

III. P. quæst. XIX. art. I.

AD primum sic proceditur. Videtur quod in Christo sit tantum una actio. Dionysius enim actionem Christi nominat theandricam, idest deivirilem. Hoc autem non diversas actiones, sed unam significat. Ergo in Christo est tantum una actio Divinitatis, & humanitatis.

Præ-

2. Præterea. Actiones, ut dicit Philosophus (in prologo Metaph.) suppositorum singularium sunt. Sed in Christo est tantum unum suppositum. Ergo tantum una actio.

3. Præterea. Cujus est esse, ejus est agere. Sed in Christo propter unitatem hypostasis est tantum unum esse. Ergo tantum una actio.

4. Præterea. Instrumenti, & principalis agentis est tantum una actio. Sed, sicut dicit Damascenus, Lib. III. de Fid. cap. XVI. caro est instrumentum Divinitatis. Ergo est una actio Christi secundum Divinitatem, & humanitatem.

5. Præterea. Ubi est idem activum, est eadem actio: quia actiones diversificantur penes terminos. Sed in Christo est idem opus operatum Divinitatis, & humanitatis; sicut mundatio leprosi, quem Divinitas tactu corporali mundavit, ut dicitur Matth. VIII. Ergo in ipso est tantum una actio.

Sed contra. Sicut se habet unitas actionis ad unitatem naturæ, ita pluralitas ad pluralitatem. Sed in divinis personis propter unitatem naturæ est una actio. Ergo & in persona Christi propter diversitatem naturarum est diversa actio.

Præterea. Magis distant divina natura, & humana in Christo, quam diversa potentia animæ in Christo. Sed diversarum potentialium in Christo sunt diversæ actiones. Ergo multo fortius duarum naturarum sunt diversæ actiones.

Præterea. Actio divinæ naturæ est ipsa divina essentia, & est æterna. Actio autem humanæ naturæ in ipso est accidens, & aliquid tempore mensuratum. Ergo sunt duæ actiones in Christo.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod quidam negaverunt in Christo duas esse actiones: & ad hoc ponendum diversi diversi rationibus moti sunt.

Quidam enim Eutychiiani dicebant in Christo unam tantum naturam esse compositam ex divina, & humana: & ideo sequebatur quod etiam Christus haberet unam tantum actionem compositam. Sed ex hoc sequitur quod sua actio non fuerit neque divina, neque humana, neque nobis, neque Patri conformis; & ita frustratur opus redemptionis, ad quod exigitur divina actio, & humana. Unde hoc est hæreticum, sicut & primum, ut dicitur dist. V. quæst. I. art. I.

Alii vero negaverunt duas actiones in Christo, dicentes in comparatione ad divinam, humanam operationem non esse dicendam actionem, sed potius passionem: quod refellit Damascenus, ubi supr. Quia si propterea humana operatio Christi non est dicenda actio, quia divina est actio: eadem ratione quia natura divina est bona, natura humana non esset bona: non enim oportet, si divina natura excedit humanam in bonitate, quod propter hoc humana sit mala, aut non bona.

Alii vero viderunt quod actio dependet à natura, quæ est principium actionis, & à persona, quæ agit: ideo voluerunt in Christo non esse dicendam unam actionem, ne unitatem naturæ ponere videantur; similiter nec esse plures, ne videantur ponere personarum pluralitatem. Sed ex hoc sequitur, ut dicit Damascenus, quod Christus non sit neque unus, neque duarum naturarum; quod est absurdum.

Et dicendum propter hoc, quod simpliciter in

In III. Sent. Tom. III.

(1) *Al.* deest quantum.

Christo oportet concedere duas actiones: quia ad diversitatem causarum sequitur diversitas in effectibus. Causa autem actionis est species, ut dicitur in III. Physic. text. XVI. quia unumquodque agit ratione alicujus formæ quam habet: & ideo ubi sunt diversæ formæ, sunt etiam diversæ actiones; sicut ignis desiccet, & calefacit per caliditatem, & siccitatem, & homo audit, & videt per visum, & auditum. Et similiter Christus ratione diversarum naturarum habet diversas actiones.

Ad primum ergo dicendum, quod actionem Christi dicit Dionysius deivirilem, non quia sit simpliciter una actio Deitatis, & humanitatis in Christo; sed quia actiones duarum naturarum (1) quantum ad tria uniantur. Primo quantum ad ipsum suppositum agens actionem divinam, & humanam, quod est unum. Secundo quantum ad unum effectum, qui dicitur opus operatum, vel apotelesma secundum Damascenum loc. cit. sicut mundatio leprosi. Tertio quantum ad hoc quod humana actio ipsius Christi participabat aliquid de perfectione divinæ naturæ, sicut intellectus ejus aliis eminentius intelligebat ex virtute divini intellectus sibi in persona conjuncti; quamvis divina actio in nullo infirmaretur ex consortio humana.

Ad secundum dicendum, quod quamvis agere sit suppositum, tamen forma, sive natura est principium, vel causa agendi in supposito, sicut & aliarum proprietatum in supposito existentium: unde sicut idem suppositum est subiectum diversarum proprietatum propter diversam ejus principia causantia illas proprietates; ita idem suppositum habet diversas actiones propter diversas formas, sive naturas.

Ad tertium dicendum, quod unitas rei consequitur esse suum: unde eodem modo prædicatur de re ens, & unum, quod convertitur cum ente. Non autem ex actione sua habet res unitatem: & ideo non potest esse quod sit suppositum unum, & esse ejus non sit unum, potest autem esse quod sit suppositum unum, & actio ejus non sit una.

Ad quartum dicendum, quod non potest esse eadem actio numero per essentiam principalis agentis, & instrumenti, quia idem accidens non est in diversis subiectis; sed dicitur una secundum quid, in quantum scilicet instrumentum non agit nisi motum à principali agente, & agit in virtute principalis agentis: & hoc modo in ipsa actione humanitatis Christi est aliqua virtus, in quantum ipsa humanitas est instrumentum Deitatis.

Ad quintum dicendum, quod actionis unitas non solum dependet ex termino, sed etiam ex multis aliis causis: & ideo non oportet, si sit idem activum, quod sit eadem actio. Contingit autem quod idem activum ex diversis actionibus causatur quadrupliciter. Uno modo quando unus agens non est sufficiens ad complendum effectum, sed multi simul; sicut multi simul trahunt navem, quam nullus per se trahere posset: & tunc omnes illi sunt quasi unus agens non simpliciter, sed unitate aggregationis; & similiter actio eorum non est una simpliciter, sed quasi una congregata ex multis. Alio modo quando unus agens potest perficere effectum, sed non simul una operatione, sed multis operationibus successivis; sicut est in generatione habituum acquisitorum; & tunc ultima complens effectum, agit in virtute omnium præcedentium disponentium ad illum effectum. Et his duobus modis non fuerunt in Christo

Bb

plu-

plures actiones ad unum effectum. Tertio modo quando effectus non est unus simpliciter, sed unus subiecto, sicut vulnus adustum: & ideo actiones causantes sunt diversae simpliciter, conveniunt tamen in supposito, scilicet incisio, & adustio: & à diversis formis per essentiam causantur, scilicet ab acumine ferri, & à caliditate. Quarto modo, quando duae actiones sunt diversorum agentium ordinarum, quorum unum movet aliud, & unum est instrumentum alterius. Et hi duo ultimi modi sunt in Christo, secundum quod diversae ejus actiones ad idem opus operatum terminabantur.

ARTICULUS II.

Utrum Christus potuerit mereri.

III. P. quæst. xix. art. 3.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod Christus non meruerit. Christus enim semper fuit comprehensor. Sed comprehensoris qui est in termino, non est mereri: quia meritum est via ad terminum. Ergo Christus non meruit.

2. Præterea. Non potest esse idem meritum, & præmium, sicut nec causa, & causatum. Sed actus charitatis perfectæ est præmium, quia est ipsa fruitio. Ergo cum in Christo fuerit charitas consummata, per ipsam mereri non potuit; & ita nullo modo merebatur, cum omnis meriti principium sit charitas.

3. Præterea. Anima Christi à principio suæ conceptionis fuit beata, sicut modo est. Sed modo non meretur. Ergo nec unquam mereri potuit.

4. Præterea. Quicumque meretur, merendo proficit quantum ad illud quod est merendi principium: quia charitas per meritum augetur. Sed Christi charitas augeti non potuit, nec ipse in spiritualibus bonis proficere. Ergo ipse non merebatur.

5. Præterea. Naturalibus non meremur, propter hoc quod sunt determinata ad unum. Sed liberum arbitrium in Christo erat determinatum ad bonum. Ergo ipse per liberum arbitrium mereri non potuit; & ita nullo modo, cum omne meritum sit ex libero arbitrio.

6. Præterea. Nullus meretur id quod suum est: & propter hoc apud homines filii non merentur à patribus, sed servi, quia ea quæ patris sunt, hæreditario jure competunt filio. Sed omnia quæ Patris sunt, Christi sunt, ut dicitur Matth. xxi. & Joan. xvi. Ergo ipse apud Patrem non merebatur.

7. Præterea. Nullus meretur à seipso. Sed quicumque meretur, meretur aliquid à Filio Dei. Cum ergo Christus sit Filius Dei, ipse nullo modo mereri poterat.

Sed contra. Super illud Psal. xv. *Conserva me Domine, quoniam speravi in te*: Glossa: „Ecce meritum quo servari debet:“ & loquitur de Christo. Ergo Christus aliquid meruit.

Præterea. Omnis viator habens charitatem, meretur. Sed Christus fuit hujusmodi. Ergo.

Præterea. Ubi est difficultas in operatione virtutum, ibi est meritum. Sed Christus habuit difficultatem in operibus virtuosus, non quidem ex parte animæ, sed ex parte corporis, quod affligebatur. Ergo ipse merebatur.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod in iustitia duæ personæ requiruntur, scilicet faciens iustitiam, & pa-

tiens iustitiam. Faciens autem iustitiam, reddere unicuique quod suum est, actio est propria; patientis autem iustitiam actio propria est facere sibi debitum quod est ei per iustitiam reddendum: & hoc proprie mereri est: unde & id quod secundum iustitiam redditur, merces dicitur. Sed quia iustitia reddit unicuique quod ei debetur & in bonis, & in malis; bona autem simpliciter sunt ea quæ ad vitam æternam pertinent; & mala simpliciter ea quæ ad miseriam æternam pertinent; inde est quod secundum Theologos meritum proprie dicitur respectu horum; quamvis magis proprie respectu bonorum dicatur meritum, demeritum vero respectu malorum. Ad hoc igitur quod aliquis mereatur, tria necessaria sunt, scilicet agens qui meretur, actio per quam meretur, & merces quam meretur. Et ideo ad meritum tria requiruntur. Primum est secundum comparationem merentis ad mercedem, ut scilicet ille qui meretur, sit in statu acquirendi mercedem: & propter hoc illi qui sunt omnino in termino, nihil merentur, quia nihil acquirere possunt. Secundum est ex comparatione agentis ad actionem, ut scilicet sit dominus suæ actionis: alias per actionem suam non dignificatur ad aliquid habendum, nec laudatur: & ideo ea quæ agunt per necessitatem naturæ, vel etiam per violentiam, non merentur. Tertium est secundum comparationem actionis ad mercedem, ut scilicet æquiparetur mercedi: non quidem secundum æqualitatem quantitatis, quia hoc requiritur in iustitia commutativa, quæ consistit in emptionibus, & venditionibus; sed secundum æqualitatem proportionis, quæ requiritur in iustitia distributiva, secundum quam Deus æterna præmia partitur. Actio autem proportionata ad vitam æternam est actio ex charitate facta: & ideo per eam ex condigno meretur quis ea quæ ad vitam æternam pertinent: opera autem bona quæ non sunt ex charitate facta, deficiunt ab ista proportionem; & ideo per ea ex condigno non meretur quis vitam æternam, sed improprie dicitur aliquis mereri, secundum quod habent aliquam similitudinem cum operatione informatam à charitate. Et si quidem sit similitudo illa in substantia actus, & in intentione, ut cum aliquis existens in mortali peccato dat eleemosynam propter Deum; dicitur meritum congrui: si vero sit similitudo in substantia actus, & non in intentione; sic dicitur meritum interpretatum, sicut cum quis dat pauperi eleemosynam propter inanem gloriam. Et hæc tria in Christo reperiuntur: ipse enim quamvis quantum ad aliquid in termino perfectionis fuerit, scilicet quantum ad operationes animæ, quibus erat beatus, & comprehensor; tamen quantum ad aliquid defectum patiebatur eorum quæ ad gloriam pertinent, in quantum scilicet erat passibilis anima, & corpore, & in quantum erat corpore mortalis: & ideo secundum hoc erat viator in statu acquirendi. Similiter & omnis actus ejus informatus erat charitate: & iterum actus sui dominus erat per libertatem voluntatis; & ideo omni actu suo meruit.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis esset comprehensor quantum ad aliquid, erat etiam viator quantum ad aliquid; & sic mereri potuit.

Ad secundum dicendum, quod idem non potest esse meritum, & præmium respectu ejusdem, & secundum idem: unde ipse motus charitatis hominis Christi, in quo consistit præmium ejus quantum ad beatitudinem animæ, potest esse meritum respectu beatitudinis corporis: quod in aliis beatis non contingit, quia non sunt in statu acquirendi secundum

dum aliquid sui: & ideo nec sibi, nec aliis merentur: quia quod impetrant modo nobis, contingit ex hoc quod prius dum viverent, meruerunt ut hoc impetrarent.

Ad tertium dicendum, quod Christus est modo tantum comprehensor; tunc autem erat & viator, & comprehensor: & ideo tunc mereri potuit, nunc autem non.

Ad quartum dicendum, quod ille qui meretur, non oportet quod proficiat quantum ad rationem merendi: hoc enim accidit sibi ex hoc quod radix merendi, scilicet charitas, non est in ipsius merito: sed oportet quod omnis qui meretur, proficiat quantum ad mercedem quam meretur, ut scilicet eam sibi debitam faciat vel simpliciter, vel quantum ad aliquem modum quo sibi prius debita non erat.

Ad quintum dicendum, quod liberum arbitrium Christi non erat determinatum ad unum secundum numerum, sed ad unum secundum genus, scilicet ad bonum, quia in malum non potest; sed tamen hoc potest facere, & non facere; & hoc non excludit libertatem arbitrii, quia posse peccare nec est libertas arbitrii, nec pars libertatis, ut dicit Anselmus (in dialog. de lib. arbit. cap. i.) Et hæc quidem determinatio ex perfectione liberi arbitrii contingit, secundum quod per habitum gratiæ, & gloriæ terminatur in eo ad quod est naturaliter ordinatum, scilicet in bono: quia liberum arbitrium, quamvis in nobis se habeat ad bonum, & ad malum, non tamen est propter malum, sed propter bonum. Vel dicendum, quod si etiam esset determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum (quod non facere non potest) tamen ex hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis, sive meriti: quia in illud non coacte, sed sponte tendit; & ita est actus sui dominus.

Ad sextum dicendum, quod Christus non meretur secundum Divinitatem, secundum quam habet quod omnia sunt sua; sed meretur secundum humanitatem, ex qua non habet quod omnia sunt sua.

Et per hoc patet solutio ad septimum: quia à Filio Dei mereamur ratione Divinitatis suæ, ex qua parte ipse non merebatur.

ARTICULUS III.

Utrum Christus ab instanti suæ conceptionis potuerit mereri.

III. P. quæst. xxxiv. art. 3.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod Christus non potuerit mereri in instanti suæ conceptionis. Nullus enim meretur nisi agendo. Sed prius est esse rei quam ejus agere. Ergo in primo instanti conceptionis, quando Christus primo habuit esse secundum humanam naturam, non potuit mereri.

2. Præterea. Opus meritorium cum deliberatione est, cum sit ex electione liberi arbitrii, quæ sequitur consilium. Sed deliberatio, cum sit quidam motus, requirit tempus. Ergo in primo instanti conceptionis mereri non potuit.

3. Præterea. Quidquid Christus habuit in primo instanti suæ conceptionis, habuit ab alio, non à se. Sed meriti sui ipse causa fuit. Igitur in primo instanti conceptionis non meruit.

In III. Sent. Tom. III.

(1) Vulgarat: *Creavit Dominus novum.*

4. Præterea. Sicut meritum est per liberum arbitrium, ita & peccatum. Sed diabolus non potuit peccare in primo instanti suæ creationis. Ergo nec anima Christi in primo instanti creationis suæ potuit mereri. Sed primum instans conceptionis fuit primum instans creationis animæ. Ergo in illo instanti mereri non potuit.

5. Præterea. Christus quantum ad corpus, in pueritia erat similis aliis pueris. Sed alii pueri propter imbecillitatem organorum corporalium non habent perfectam imaginationem, nec usum liberi arbitrii. Per consequens ergo nec Christus; & ita tunc, ut videtur, mereri non potuit.

Sed contra. Christus in primo instanti suæ conceptionis fuit vir. Hierem. xxxi. 22. (1) *Novum faciet Dominus super terram: femina circumdabit virum.* Sed perfecti viri est mereri. Ergo Christus in primo instanti suæ conceptionis potuit mereri.

Præterea. Perfectior est anima perfecta prima & secunda perfectione, quam perfecta solum perfectione prima. Sed Christo non accrevit aliqua spiritalis perfectio. Ergo cum operatio sit perfectio secunda, & habitus perfectio prima; quandocumque habuit habitum virtutis, habuit actum ejus. Sed actu virtutis merebatur. Ergo Christus in instanti conceptionis merebatur.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod Christo debemus attribuire secundum animam, omnem perfectionem spiritualem quæ sibi potest attribui: unde cum possibile sit ipsum in primo instanti suæ conceptionis actum meritorium perfecisse, dicendum est, Christum in primo instanti suæ conceptionis meruisse. Quod enim aliqua res in primo instanti in quo est, non possit suam actionem habere, non potest contingere nisi tribus modis. Primo ex hoc quod deest sibi aliqua perfectio quæ requiritur ad agendum; sicut catulus in primo instanti suæ navitatis non potest videre, quia non habet organum videndi completum. Alio modo propter aliquod impediens extrinsecum: sicut aqua generata in aliquo loco concluso impeditur ut non possit proprio motu moveri. Tertio ex natura operationis quæ successionem habet; & tunc in primo instanti quo res est, incipit illam actionem, non tamen illa actio est in illo instanti, sed in tempore; sicut patet quod primum instans in quo ignis est ignis, quod est ultimum instans suæ generationis, est primum instans motus sui sursum; sed tamen motus ejus non est in illo instanti, quia motus successivorum est. Constat autem quod in Christo non deficiebat aliqua perfectio ex parte ipsius agentis, quæ est necessaria ad meritorium actum; & iterum nihil erat quod impedire posset; ipse etiam motus charitatis, quo movebatur, indivisibilis erat, non successivus: & ideo in ipso instanti conceptionis mereri potuit. Quidam autem dicunt, quod in ipso instanti conceptionis non meruit quantum ad usum virtutum; sed solum habuit meritum in radice, scilicet in habitu charitatis, & aliarum virtutum, ex quibus dignus fuit gloria; sed quantum ad usum virtutum non meruit in ipso instanti, sed post ipsum instans. Et ad hoc moventur rationibus inductis in objiciendo. Sed prima opinio magis mihi placet, & secundum eam respondendum est ad argumenta in contrarium facta.

Ad primum ergo dicendum, quod esse est prius quam

Bb 2